

A FENYŐHELYETTESÍTÉS A KÖZÉPTÁVÚ ERDÉSZETI KOMPLEX KUTATÁSI CÉLPROGRAMBAN

A tudománypolitikai irányelvek alapján a MÉM komplex kutató bázisokat alakított ki. Ezek valamely népgazdasági tekintetben jelentős terület fejlesztéséhez szükséges kutatást hivatottak elvégezni. A kutatásokkal szemben az az elvárás, hogy eredményeik bevezetésével az érintett szakterület fejlődése jelentősen meggyorsuljon és jobb legyen.

Az erdészetnek egyik MÉM tárca szintű kiemelt, úgynevezett komplex kutatási célprogramja foglalkozik a *fenyők termesztésének, faanyaguk felhasználásának és helyettesítésének* vizsgálatával. A célprogram középtávú, tevékenységéhez 10 évet, két egymást követő öt éves időszakot szabtak ki. 1971-ben, a program indulásakor 32 kutató vett részt a munkában. A rendelkezésre bocsátott hitelkeret költségvetési, beruházási és célhitelekkel eléri a 4 millió Ft nagyságrendet évente. Három kutatóhely vesz részt a munkában: az Erdészeti Tudományos Intézet, az Erdészeti és Faipari Egyetem és a Faipari Kutató Intézet. Papír és cellulóziparral kapcsolatos kérdésekben koordinált kutatóhely a Papíripari Vállalat Kutató és Fejlesztő Intézete. A kísérletek jelentős része folyik üzemi körülmények között. Ezekben több erdő- és fafeldolgozó gazdaság, fafeldolgozó üzem működik közre.

E tudományos és gyakorlati kutatásoktól függetlenül folyik és erősödik az *üzemi fenyőtelepítés*. E tevékenységet gyakran hozzák kapcsolatba a kutatásokkal, ezek között elsősorban a *célprogram keretében folyó munkákkal*. A kettő azonban *nem azonosítható*. Az 1971-ben indult célprogramnak még nincs hatása a gyakorlati fenyőtelepítések volumenére, amelynek elemzését az elmúlt évtizedre az ERTI 1972-ben fejezi be. A fenyőtelepítések nagy ütemben folynak, és éppen a felmerülő nem kis számú tisztázatlan kérdés (választékszerkezet, károsítások, inkurrens lombos készletek kapcsolata a fenyőfa gazdasággal, termelési költségek stb.) is *indokolja* a fenyőgazdálkodás alapos elemzését és tudományos megalapozását végző *célprogram folytatását*.

A célprogram a fenyőgazdálkodás *teljes vertikumát* érinti. Nemcsak a fenyőfának mint nyersanyagának a megtermelésével és a fenyőerdőkben folytatandó használatával, hanem a fenyők fájának feldolgozásával, felhasználásával is foglalkozik. A fenyőgazdálkodás egészének áttekintése érdekében kilép az egyes vállalatok, kilép az egyes ágazatok kereteiből és elemzéseit *népgazdasági szintű* felmérések, kapcsolatok, lehetőségek és szabályzók figyelembevételével végzi el. Az ERTI-nek ma ez az egyetlen vertikális kutatási programja.

A célprogram alapvető jellemzője, hogy *nyelve*, amelyen feladatait megfogalmazza, *eljárásai*, amelyekkel értékeléseit végzi vagy feltevéseit megközelíti, maga az *elérendő végső cél ökonómiai* jellegű. Az ökonómiai mutatók töltik be a *mérce* szerepét, ezek között első helyen áll a *jövedelmezőség*. Ökonómiai *szintézis* zárja kereteibe a fagyazdaság egyes területeivel kapcsolatos kutatások eredményeit. A szintézis, a célprogram megoldása az a *fenyőfa gazdálkodás fejlesztési programjavaslat* lesz, amely megállapításait az *aktuális famérlegre* és a kutatás által javasolt fejlesztés eredményeként előálló *potenciális famérlegre* alapítja megadván, *mit segít* a famérleg helyzetén a kutatási eredmények alkalmazásakor előálló, a lehetséges, a *várható fedezet*.

A 10 éves kutatási időszak első két éve az új módon, az ökonómia módján történő feladatmeghatározással telt. A nehézségek, amelyeket le kellett és nap mint nap kell ezután is leküzdeni nem kevés számúak és nem kicsik. Kevés a korszerűen képzett, tapasztalt, népgazdasági szintű szemléletben gondolkozó, de a kisebb egységek helyét is ebben a szerkezetben világosan látó ökonómusunk. A fenyőfa gazdaság számos területe nem ökonómiai paraméterekkel jellemezett. A kutatásnak új az a szemlélet, hogy népgazdasági szintű keretből levezetett ökonómiai szabályzók szabják meg elgondolásait, realizálási törekvéseit, lehetőségeit. Természetesen sok jó munka ismert az előző időszakból, a termelési gyakorlatból és a helyzet állandóan javul.

Hol van azonban a programban a *helyettesítés*?

A helyettesítés, a fenyőfa helyett más anyagoknak önálló vagy fenyővel együttes alkalmazása a kutatás egyik önálló témacsoportjának: a fafeldolgozással, fafelhasználással foglalkozó kutató kollektívának a feladata. A kutatást a FAKI tartja kézben. A részleteket a FAKI hivatott ismertetni, elemezni. Néhány gondolat azonban elhangozhat a célprogram kutatási koncepciója részéről is.

A kutatás csak olyan fenyvesek létesítésére tehet javaslatot, amelyek megtermelése, a belőlük kialakítható áruszerkezete népgazdasági szinten jövedelmező. Ha valamely eljárás költsége — az első év kutatási eredményei alapján már rendelkezésünkre álló — jövedelmezőségi szint küszöbértékét meghaladja, a fejlesztési javaslatok között nem kaphat helyet. A kutatás során nemcsak azokat a biológiai eljárásokat vesszük revízió alá és hagyják el, amelyeket nem lehet gépesíteni, hanem azokat a gépesített eljárásokat sem tekintik elfogadhatóknak, amelyek a népgazdasági szintű jövedelmezőséget rontják. Ennek következtében számolnunk lehet olyan lehetőséggel, hogy *kevesebb fenyő áll majd rendelkezésünkre, mint amivel a nyersanyag termeléssel kapcsolatban szóbanforgó területekről számolhatunk*. A jövedelmezőségi okokból esetleg csökkent hazai nyersanyag bázis következtében a helyettesítéssel mint a fedezeti mérleg egyik — nem import jellegű — tényezőjével szembeni igény megnövekedhet.

A mérleg helyzetét rontja, hogy Európában sem különb a helyzet. A netto gömbfaimport 1970-ben 46 millió m³ volt. Európa exportáló államainak fakészletét is igénybe véve és csak nagyon hatékony erdőművelési eljárások bevezetésével lehet nagyobb fatömegre számítani. Másrésztől viszont a fa alapanyagú termékek iránt nő a kereslet és ennek üteme gyorsabb, mint amilyen mértékben a fedezeti mérleg javítható. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy Európa faimportja egyre nyomasztóbbá válik. Fedezete hosszú távon is gond lesz, mivel minden állam fejleszti a maga feldolgozóiparát. Ilyen körülmények között az látszik kézenfekvőnek, hogy a nagy versenytárs, a műanyag által kiépíthető nyersanyag bázist vegyék fokozatosan igénybe. E tekintetben hosszú generációk sora élhet még gondtalanul. Bőséges nyersanyagkészletek állnak rendelkezésre. Szállítani is könnyebb az olajat, mint a fát. Tonnájáért feleannyit kell fizetni, mint a fáért. A tendencia világosan kezd kirajzolódni. A világ műanyagtermelése elérte a 30 millió tonnát. Növekedése évente 15⁰/₀, míg a fatermelésé 5⁰/₀. Lassan, de határozottan nő a műanyag aránya azokban a termékekben is, amelyekben fával kombinálják. (Rétegelt lemezben pl. Finnországban 5 év alatt 20⁰/₀-kal.) Ugyanez fennáll felületkezelés esetén is. A műanyag felületkezelés költséges, a ragasztott lemezhez képest pl. Finnországban mégis 8-ról 23⁰/₀-ra nőtt ennek a terméknek az aránya. Kétségtelen, hogy a fogyasztás gyors növekedése nagymértékben tulajdonítható magának a fa és a műanyag szerencsés kombinációjának. Különösen az építőiparban a lehetséges hasznosítás szinte korlátlan. Egyesek szerint a műanyag versenyképesebb. A helyzet minden esetre akkor élesedik majd ki,

amikor a legfontosabb műanyagok ipari előállításának költségei olcsóbbakká válnak, mint a fa feldolgozása. Egyes államokban erre már a 80-as években számítanak. Aki 10 évvel ezelőtt azt mondta: bízunk a fában — a következő 10 év során módosítja majd megállapítását: *bízunk a műanyaggal kombinált fában.*

Mi a fenyőfa gazdálkodás teljes vertikumával foglalkozó komplex *kutatási feladat* ilyen körülmények között?

- Keresni kell a jó fa és műanyag kombinációkat. Másodrendű kérdés, hogy a műanyag milyen módon szerepel e kombinációkban.
- Lombos fafajok felhasználása e kombinációkban ugyancsak javítja a fenyőfa mérleget.
- Az új fenyveseket a várható ipari körzetek közelében kell kialakítani. Ezzel csökken a szállítási költség.
- Erőfeszítéseket kell tenni a fakitermelés és a közelítés lényegesen olcsóbbá, eszköz- és főként élőmunka-takarékosabbá tételére.

A fagazdaságnak magának is keresnie kell az *új termékeket*, az ennek *megfelelő termelési, feldolgozási, értékesítési szerkezetet*, ezek előállításához, felhasználásához *meg kell nyerni a partnereket.*

Д-р Сани Л.: ЗАМЕЩЕНИЕ ХВОЙНЫХ ПОРОД — ЦЕЛЕВАЯ ПРОГРАММА НАУЧНЫХ ЛЕСОВОДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА БЛИЖАЙШИЕ ГОДЫ

Научно-исследовательский институт лесного хозяйства, Научно-исследовательский институт по деревообрабатывающей промышленности и Институт лесного хозяйства и деревообрабатывающей промышленности занимаются совместной программой по исследованию выращивания хвойных, использованию и замещению хвойных пород. В области замещения хвойных пород важным представляется комбинирование искусственных материалов с древесиной.

Dr. Szőnyi, L.: SUBSTITUTION OF CONIFEROUS TIMBER IN THE MEDIUM-TERM FORESTRY RESEARCH TARGET PROGRAM

The Forestry Scientific Institute together with the University for Forestry and Wood-working Industries, and with the Research Institute for Wood-working Industries deals with the growing, utilization and substitution of coniferous timber in a research target program. Considering the replacement of coniferous timber, the combination of wood with plastics seems to be the most important possibility and task.

F. TOMULESCU: Az erdőművelés Romániában

(La sylviculture en Roumanie, Bucurest — 1971.)

F. Tomulescu miniszterhelyettest egy bukaresti fogadáson ismertem meg. A társaságában franciául és oroszul folyt a beszélgetés. Mikor megkérdeztem, franciául vagy oroszul beszéljünk-e, hibátlan magyarsággal válaszolt: — Beszéljünk magyarul.

Fenti című könyvét a Mezőgazdasági, Élelmiszeripari, Erdészeti és Vízügyi Minisztérium Erdészeti Hivatala szakmai propaganda céljából adta ki, avégből, hogy átfogó képet adjon külföldön a szakembereknek és mindenkinek, akit az erdőszet kérdései érdekelnek, a román erdőművelés jelenéről és jövő kilátásairól.

A közérthetően és olvasmányosan megírt könyvet végigolvasva megállapíthatjuk, hogy a kitűzött célnak a szerző eleget is tett. Rendkívül szép a könyv kiállítása, a mondanivalót gyönyörű színes és fekete-fehér fotók illusztrálják.

Mindenekelőtt szeretnék rámutatni: hasonló célú és jellegű könyvvel a MÉM, ill. a hazai könyvkiadás régóta adós. Hírünket a nagyvilágban nekünk is szolgálni kellene munkánk jó ismertetésével. Különösen, mivel végzett munkánkról van mit írni.

Ezen ismertető a továbbiakban talán akkor felelhet meg leginkább céljának, ha néhány érdekes vonatkozást és adatot kiemel a könyv gazdag tartalmából.

Az erdők Romániában az összes terület 27%-át borítják (a hegyvidék 61%-át, a dombvidékek 29%-át és a síkságok 10%-át). A 6,3 millió ha összes erdőterület 27%-a fenyő-, 73%-a lombos erdő. Ha pedig az egyes fafajokat tekintjük, az összes erdőterület 21%-át a luc, 34%-át a bükk, 15%-át a tölgyek foglalják el. Ideális fafajösszetétel! Az átlagos élőfakészlet 183 m³/ha, a fenyvesekben 274 m³/ha, a lombos-erdőkben 154 m³/ha. A fenyvesek hektáronkénti élőfakészlete európai rekord! Az évi